З НОВИМ РОКОМ, ДОРОГІ ДРУЗІ!

Всеукраїнська громадсько-політична і літературна газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

Видається у Сімферополі | № 1 | Четвер, 31 грудня 1992 року | Ціна договірна

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ:

УКРАЇНЦІ В КРИМУ (2 стор.)

ІНТЕРВ'Ю З ІВАНОМ ДРАЧЕМ (3 стор.)

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ (4 стор.)

ДОБРИДЕНЬ, ГАЗЕТО!

Дорогі друзі!

Відтині саме так ми називатимемо тих, для кого всеукраїнський часопис «Кримська світлиця» стане рідною газетою, вірним порадником і добрим співбесідником.

Перед вами, як кажуть, перший пробний номер нової газети. Вітаючи вас, наших читачів, з Новим роком, ми хочемо повідомити про те, що постійне видання «Кримської світлиці» настане в 1993 році. Спочатку, доки ми вирішуватимемо непрості організаційні питання, часопис надходитиме тільки у роздріб, а вже починаючи з лютого наступного року, буде оголошена на нього передплата.

Що можна сказати про нову газету? По-перше, з'ява її на світ Божий відбулася. Це головне. Протягом багатьох років українство Криму чекало цієї газети. Звичайно, був і сумнозвісний дубль «Кримської правди», який закрили після того, як «Кримська правда» вирішила стати «незалежною» газетою. Потім з'явився бажаний пролісок — «Кримський вісник», створений нашими братами по духу у надзвичайно складний час боротьби за утвердження соборності нашої Держави. Але українці в Криму, яких нараховується більше 700 тисяч, звичайно, мали усі підстави чекати на більше, адже держава повинна була подбати про них вагомо і серйозно, як належить державі.

Немає особливої потреби переповідати про усі колізії подолання перешкод на шляху до нової газети. Колись про це скажуть своє слово дослідники. Хочемо зазначити лишень одне: без справжньої підтримки патріотів України, насамперед керівництва Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, українських письменників, простих людей, для яких доля України стала долею життя і сенсом існування, створення всеукраїнської газети в Криму було б набагато складнішим і менш перспективним.

Репрезентуючи новий часопис, мені хочеться хоча б коротко зупинитися на його цілях і завданнях.

«Кримська світлиця» — то не просто громадсько-політична і літературна газета. Нова газета повинна виконувати подвійну місію. По-перше, нести людям, що живуть у Криму, об'єктивну і правдиву інформацію про події в Україні, а, по-друге, чесно і оперативно повідомляти світові про те, що діється в Криму, до якого зараз прикута увага багатьох людей.

«Кримська світлиця» провадитиме політику української Держави. Це головне кредо газети. Водночас нова газета буде всіляко сприяти прилученню нових і нових верств населення Криму до процесів державотворення, відродження української духовності та культури.

Ми добре знаємо, як важко нині газеті знайти свого читача. І тому ми переконані в тому, що справжня, не куплена ніжними крутіями газета, не повинна претендувати на роль поводиря. Людн не сліпці, вони й самі добре бачать, куди їм потрібно прошкувати. Ось чому газета в контексті новітніх інформативних процесів повинна стати насамперед добрим порадником, або, точніше сказати, уважним співбесідником. З цієї точки зору майбутнє — за такими публікаціями, які торкаються безсмертних істин, таких, як Добро, Любов, Злагода. На цих теренах зустрічаються усі істини нашого буття — дружба між народами, гіркота скоєної минувшини і віра в майбутнє.

Ми хочемо створити таку газету, до якої горнулися б люди. Не просто читали б цю газету, а заходили до редакції зі своїми проблемами, порадами, мудрими думками. Тому ми не розуміємо тих газетярів, котрі відмежовуються від своїх читачів міліцейськими кордонами у власних передпокоях. Двері редакції народної газети повинні бути широко відчиненими для друзів і чесних людей. «Кримська світлиця» повинна стати світлицею наших добрих справ для прийдешнього.

Не збираємося ми забувати і юних читачів, тих, кому завтра берегти і примножувати честь України. Для них спеціально виходитиме дитяча сторінка «Журавлик», де будуть і ласкаве слово, і цікава казка, і добра порада.

Наша газета і літературна. А це означає, що шанувателі красного письменства теж знайдуть на її шпальтах чимало цікавого. Для цього в газеті виходитиме сторінка «Поетичний ярмарок», де ми зустрінемо імена як українських письменників, котрі живуть і працюють в Криму, так і відомих майстрів слова — Олеся Гончара, Ліни Костенко, Івана Драча, Дмитра Павличка, Павла Мовчана...

Без минувшини немає сьогодення. Читачі «Кримської світлиці» матимуть можливість зануритися в цікаві і маловідомі сторінки з історії боротьби нашого народу за незалежність, прочитають оповіді про славетних борців, які б склали невмирущу славу будь-якої великої держави.

Серед засновників «Кримської світлиці» — Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Кримська республіканська організація Спілки письменників України (голова—поет і перекладач Данило Кононенко), трудовий колектив редакції. Цей тріумвірат зобов'язує нас усіх працювати чесно і сумлінно, нести добре слово людям за будь-якої погоди.

Отож, шановні друзі, вітаймо один одного зі з'явою опісля довгих мук газети «Кримська світлиця». Хай же вікна цієї світлиці світять людям на добро.

ЗІ СВЯТОМ ВАС!

Олександр КУЛИК,
головний редактор.

Кажуть хлопці: я сама, наче квіточка,

Що пливуть мої слова, як та річечка,

Що душа моя співає, як сопілочка,

А я просто українка, україночка...

Фото Костянтина ДУДЧЕНКА.

НАС ВІТАЮТЬ

Олесь ГОНЧАР

Не раз я засвідчував своє добре ставлення до людей, які живуть в кримському благословенному краю. Багато в мене друзів на цій чудесній землі. Кримські враження відтворилися і в моїй творчості, зокрема, в романі «Тронка». Я був і лишаюсь сповненим глибокої пошани до трударів Криму — таких умілих і щиросердечних, таких, які, я переконаний, дорожать дружбою між людьми різних національностей.

Радий був дізнатися, що в Криму, нарешті, виходитиме українська газета «Кримська світлиця». Сподіваюсь, що це видання сприятиме порозумінню між населенням Криму, між людьми різних національностей, гармонізації стосунків, які можна буде назвати цілком цивілізованими.

Вітаю з новим українським часописом вас, дорогі друзі! З Новим, 1993 роком! Хай він буде світлим для всіх вас, для ваших родин. Хай майбуття принесе вам зміцнення дружби і міжнаціональної злагоди.

УРЯДОВА ТЕЛЕГРАМА

Сімферополь. Кулику.

Вельмишановний Олександре Павловичу! Вітаю Вас, Ваш колектив з великою подією в культурному житті України — заснуванням першої газети українською мовою в Криму. Газета «Кримська світлиця» має стати осередком кращих традицій української журналістики. Бажаю вам надалі творчих успіхів, натхнення, доброго здоров'я.

Міністр культури України
І. ДЗЮБА.

Секретаріат Ради Спілки письменників України від імені усіх майстрів слова найсердечніше вітає з виходом першого номера газети «Кримська світлиця». Бажаємо довголіття, міцного козацького здоров'я, процвітання. Нехай кожним нервом газета буде прив'язана до проблем рідного Криму, незалежної України. Щасливої долі! З Новим роком!

Юрій Мушкетик, Володимир Дрозд, Олесь Лупій, Віктор Кордун, Павло Мовчан.

«Сімферополь, головному редакторові «Кримської світлиці» КУЛИКУ О. П.

Шановний добродію Олександре Павловичу!

Щиро вітаємо Вас і творчий колектив з нагоди відкриття «Кримської світлиці». Нехай стоїть вона в авангарді громадсько-політичної думки нашого народу, дістане визнання в Україні і поза її межами. Віримо, що знайдете достойне місце в колі старших віком видань нашої Держави на полі трудної, але почесної праці на добро рідній Україні та відродження її культури. Нехай знайдуть в ній українці Криму духовного натхненника, справедливого співбесідника і гарного товариша. Хай щастить вам, дорогі друзі!

НАРОДНИЙ РУХ УКРАЇНИ».

ХАЙ ВАМ БУДЕ СОНЯЧНО!

Народження нового україномовного часопису «Кримська світлиця» — велика і радісна подія в культурному житті не тільки для українських письменників Криму, а й для кримськотатарських.

Знаю, як давно і з яким нетерпінням чекали на це видання і читачі, адже досі в Криму не було жодної газети українською мовою на державному рівні, хоч тут живе понад 700 тисяч українців.

Ми, кримськотатарські письменники, щиро раді виходу в світ «Кримської світлиці» — газети не лише суспільно-політичної, а й літературної. Бірмо, що вона служитиме великій справі взаємозбагачення наших літератур, наших національних культур, а, отже, й зміцненню дружби між нашими народами. Палко вітаємо наших українських друзів з «Кримською світлицею»! Хай же їй завжди буде світло і сонячно не лише в Криму, а й в усій Україні!

Шакір СЕЛІМ,
поет, голова ради з кримськотатарської літератури при Кримській республіканській організації Спілки письменників України.

«Редколегія і колектив редакції вітають колег і читачів з виходом першої всеукраїнської газети на сонячному півострові. Хай «Кримська світлиця» стане осередком плекання правдивого рідного слова, миру та злагоди серед усіх народів, що населяють благословенний край!

Літукраїнці».

Данило КОНОНЕНКО

СЛОВО ДО КРИМСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

Українці мої!
Кримські браття у першім коліщі!
Чом принишкли собі,
ніби вас і нема в цім краю?!
Ми ж таки ще живі,
ми ж бо з вами таки українці,
І не втратили гідність,
і совість, і мову свою!
Ми ж бо з вами отут, у Криму,
не у гостях, а вдома.
Тут наш рід, тут оселя
в квітучім вишневім садку...
І працюємо ми до знемоги,
до поту, до втоми,
Як діди і батьки,
як судилось і нам на віку.
І нікуди нам звідси
повік не піти, не подітись.
І ніхто і ніколи
нас не вирве з цієї землі:
Тут могили батьків.
Тут живуть наші внуки і діти,
Тут пустили коріння
праправнуки наші малі.
Крим — наш дім!
Запорожці не раз тут бували.
Богуславка Маруся
тут своїх спородила синів.
Нашу Лесю Вкраїнку
простори оці вчарували,
Чумаки просто неба
отут надивлялися снів!
Скільки ж нашої крові святої
за волю в краю цім пролито!
Скільки вкладено сил,
щоб були тут і Мир, і Добро!
І в сухому степу
для життя, щоб врожайлось жито,
З України сюди
привели ми каналом Дніпро.
Дай же, Дніпре, нам, рідний,
і змоги своєї, і сили,
Як тобі віддають
і річки, і малі ручаї.
Боже ж мій!
Та невже ж бо ми мову свою
у Криму до кінця розгубили,
Та невже ж ми забулися,
хто ми, ізвідки й чиї?!
Українці мої!
Пробудіться, не будьте байдужі:
Ваша доля таки ж бо
у ваших у дужих руках!
Хай же сповняться гордістю
ваші застояні душі,
Доки жар українства
іще не затух, не зачах!
О братове мої!
Не соромтесь, благаю вас,
мови своєї,
Не соромтесь пісень,
що полонять увесь білий світ!
Не цурайтеся неньки-Вкраїни,
горнітеся серцем до неї,
Бо без неї зав'янем, загинем,
як гине у непогідь цвіт.
Земляки мої кримські!
Та ж випряміть плечі і спини!
З-поміж інших в Криму
хай і ваші бринять голоси!
Ми ж бо з вами таки
живемо на землі України!
Ми ж бо ще українці!
Українці на вічні часи!

м. Сімферополь.

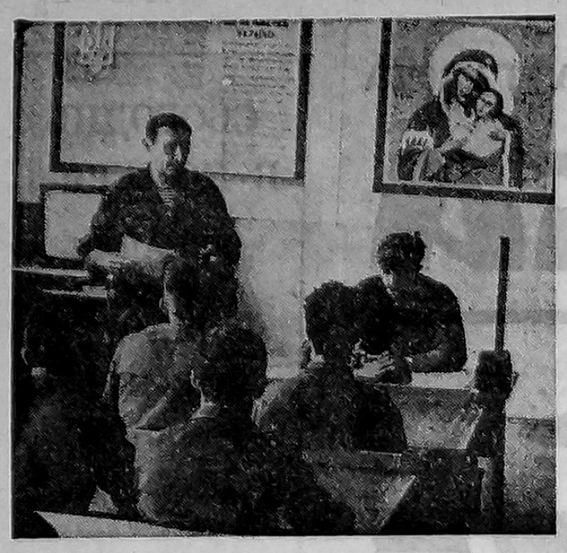

Я ПРИСЯГАЮ!

Цього морозного недільного дня на армійському плацу полку Національної гвардії України зібралося чимало людей. Серед них — представники громадськості Сімферополя, преси, батьки солдатів. Гвардійці полку мали прийняти до своєї сім'ї молоде поповнення.

Напередодні урочистого прийняття військової присяги наш кореспондент взяв короткі інтерв'ю у кількох зацікавлених осіб та гостей свята.

— Підполковник гвардії В. І. КАЛІНІН, заступник командира полку по виховній роботі:

— Моє чи не найперше сьогодні бажання, щоб у гвардійців максимально швидко відродити духовність. Погодьтеся: нині такий час, коли відновлення в людях духовного начала — вельми нагальна і важлива справа. Ми вже домозилися, зокрема, з владикою Лазарем, архієпископом Сімферопольським і Кримським, про те, аби щомісяця в полку відбувалась літургія, співав би хор. Священики вестимуть розмови з гвардійцями, наставляючи їх на корисні діяння.

— Чи не будуть вони схожі на застандартизовані ще недавно політзаняття?

— Ні. Я знайомитиму священослужителя з особовим складом і залишатиму їх один на один. Все інше робитиметься на основі суворої добровільності. Зрештою, подивимося, як воно вийде, адже, наскільки я знаю, подібного в Національній гвардії ніде ще не було...

Отець МИКОЛА, клірик кафедрального собору Сімферополя:

— Підтримую починання пана підполковника. Що ж до нинішньої події, то я вперше на такому святі. І тому хвилююся не менш, як гвардійці. Побажаю їм стати справжніми мужами — захисниками Української держави, справжніми християнами, які б відповідали сьогоденню і загальнолюдським чинникам...

Голова Сімферопольської організації товариства «Просвіта», професор університету П. І. ГАРЧЕВ:

— Наша міська організація «Просвіти» по суті шефствує над полком Національної гвардії України. Я часто буваю тут. Виступав і 13 липня нинішнього року, коли молоді гвардійці приймали військову присягу. Допомагаємо їм знайомитися з історією, культурою нашої незалежної держави, вивчати українську мову...

У двері постукали, і на поріг ступили солдати-новобранці:

— Солдат гвардії Мальчук!

— Солдат гвардії Денисенко!

Одне до обох запитання: що відчуваєте, приймаючи військову присягу?

— Горжусь, — каже Євген Мальчук, — що беру на себе власну частку відповідальності за захист рідного народу. Ми тут з 27 листопада. Спочатку було важкувато, але з часом, коли людина хоче чогось досягти, то вона, думаю, свого мусить добитися. Так і я хочу швидше стати класним спеціалістом, принести більше користі...

— Потроху втягуємось у солдатський ритм, — стверджує Микола Денисенко. — Головне, що в полку нема й натяку на горезвісну «дідівщину». Тому й прийматиму присягу з хвилюванням та радістю...

На плацу тим часом поволі стигне тиша. Заступник командира полку по бойовій підготовці майор гвардії Ю. М. Сидорук доповідає командиру полку полковнику гвардії О. М. Костюкову про готовність до церемоніалу. Полковник гвардії О. М. Костюков вітається з новобранцями.

Під звуки врочистого маршу вноситься жовто-блакитне знамено військової частини 4109.

Командир полку вітає воїнів з днем прийняття військової присяги на вірність народу України.

Звучить команда:

— Рядовий Титаренко, для прийняття присяги винти зі строю!

У навколишній тиші чітко карбується крок. Гордо звучать слова:

— Я, Титаренко Олексій Михайлович, вступаю на військову службу і урочисто клянусь народу України завжди бути вірним і відданим йому, сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок, накази командирів, неухильно дотримуватись Конституції і законів України, зберігати державну і військову таємницю...

До столів по черзі підходять понад 50 воїнів і перед розгорнутим прапором частини приймають присягу. Їх тепло вітають рідні та близькі.

На мітингу з цієї нагоди виступили солдат гвардії С. Скиба, командир відділення молодший сержант гвардії А. Лук'янов, заступник командира роти лейтенант гвардії І. Бондар, від імені батьків — Н. О. Курташкіна, представники громадськості, П. І. Гарчев, отець Микола.

Звучить Гімн України. Урочистим маршем проходять повз трибуну національні гвардійці...

Затим у клубі частини відбулася зустріч командування полку з батьками гвардійців.

В. БОРИСЮК.

На фото: у світлиці військової частини йде обговорення проекту Конституції України.

Фото **В. Ощупка.**

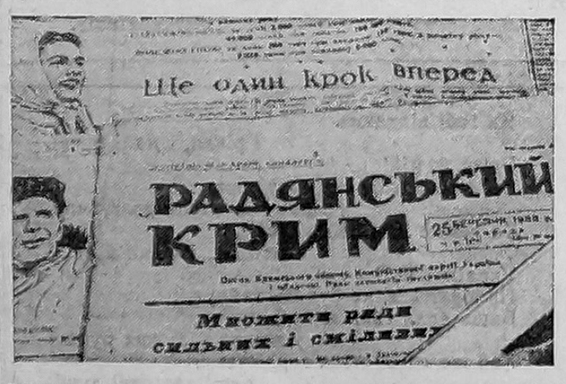

МІЖ численними папками часів, таких далеких і водночас таких близьких. Кожна публікація — це шматочок життя не стільки особистого, скільки цих людей, що зустрічалися на наших журналістських стежках. Людей працьовитих, різних національностей. І в кожній публікації, позитивна вона чи критична, нема навіть найменшого натяку на будь-які національні незгоди, не кажучи вже про конфлікти. Бо не було для цього ніяких причин. І не тільки у публікаціях.

Вчитуюсь у матеріал з села Углове, що у Бахчисарайському районі, про його розбудову. Солідні державні асигнування на спорудження житлових будинків. І пригадалося, як голова колгоспу показував нам нові вулиці. Оце, каже, Сумська, там — Курська, а за нею — Чернігівська. Запитую, чи у згоді живуть переселенці. Співбесідник лукаво посміхається й веде нас до ближчого подвір'я, де працював гурт людей, десь десятка з півтора. Одні готували розчин, інші підносили камінь, а кілька хлопців копали ямки під деревця. Тут були і сумчани, і «уряни, і чернігівці. Одне слово, толока, як у народі називають таку взаємодопомогу.

Повертаюсь до цьогоденної дійсності. На якому ґрунті зараз розгортається кампанія на захист російського населення, чи є насправді для цього який-небудь ґрунт? Гадаю, що вичерпну відповідь на це запитання дали б росіяни з того ж села Углового, тепер вже нащадки переселенців, що разом з сусідами стали кримчанами.

А ось ціла сторінка про славні діла трудівників колгоспу «Росія» Красногвардійського району. Перші кроки по шляху соціально-економічного розвитку.

Можна б продовжити перелік публікацій, хоча й не так об'ємна архівна папка. Всього п'ять років виходила «Радянський Крим». Затим українську газету закрили, кажуть, стараннями нашої землячки Катерини Фурцевої, що перебувала тоді у вищих урядово-партійних сферах. Принагідно слід зауважити — тоді тираж «Радянського Криму» становив понад 50 тисяч примірників, а «Крымской правды» близько 100 тисяч, що цілком відповідало духовним і культурним потребам українського і російського населення області. Але ж ті часи, коли все вирішувалося «по желанию трудящихся», ніхто не міг подати голосу на захист україномовного населення. А щоб створити видимість турботи про українців, незначна частина тиражу російської «Крымской правды» почала виходити українською мовою. Звичайно, це було вже не те.

І вже без посилання на архів констатую про закриття й цього неоднозначного видання. У своїй державі українці виявились позбавлені можливості читати газету рідною мовою. Зате майже щодня з'являються, мов гриби після дощу, різні незалежно-залежні газети. І от, нарешті, українці Криму тримають у руках газету своєю рідною мовою.

Іван ТИМОШЕНКО,
ветеран війни та праці.

УКРАЇНЦІ В КРИМУ:

трагічне минуле і гірке сьогодення

Петро ВОЛЬВАЧ

Вольвач Петро Васильович, кандидат біологічних наук, автор багатьох наукових праць, директор Південного наукового центру агроекології Міністерства сільського господарства і продовольства України, голова товариства вчених «Крим з Україною».

П. В. Вольвач протягом багатьох років займається вивченням історії Криму. Його публікація про стан українства в Криму — це початок серйозної розмови про шляхи відродження нашої духовності. Гадаємо, що наші читачі відгукнуться на цю статтю своїми листами. Редакція планує в подальших номерах надрукувати статистичний матеріал про демографічний стан Криму, який П. В. Вольвач передав редакції.

УКРАЇНСЬКО-КРИМСЬКІ зв'язки сягають в сиву давнину і не обмежуються лише добре відомими для нас періодами Київської Русі та героїчною й трагічною добою Козаччини. Сьогодні є всі підстави стверджувати, що українська (руська, роська) людина з'явилася в Криму задовго до колонізації його давніми греками, тобто близько семи тисяч років тому.

Після падіння Скіфії, яка розташовувалася на території сучасних Кам'янки-Дніпровської та Запоріжжя, центр скіфської держави перенісся до Криму. Її столицею став Неаполь Скіфський (околиця сучасного Сімферополя).

Виняткове географічне й геополітичне розташування Криму в значній мірі визначило його особливу роль в розвитку широких міграційних та господарських зв'язків народів і племен, як в південному, так і в північному напрямках. Завдяки цим зв'язкам через Крим до Київської Русі поширювалося і християнство.

Крим зазнав впливу не лише греків. Тривалий час ним володіли сармати і римські легіонери, готи і гуни, Золота Орда і Османська імперія. Але з плином часу до регіону приходили й інші народи, сліди яких теж можна віднайти в археологічних схованках.

Широко побутує думка, що в період входження Криму до Османської імперії і в часи існування Кримського ханства кримські татари були домінуючою етнічною групою в регіоні. Але це не так. Знайомство зі східними історичними джерелами свідчить про те, що етнічний стан в Криму навіть в XVII столітті був набагато складнішим. Дійсно, кримські татари на той час мали в Криму свою державність, що трималася головним чином на турецькому протектораті та військовій силі. Економіка ж Криму базувалася на господарській діяльності українського населення.

Турецький мандрівник та історик Евлії Челебі засвідчує, що за переписом, який проводився в Кримському ханстві в 1666 році, в Криму проживало 1120 тисяч чоловік. Татарське населення складало близько 180 тис., з них 75 тис. становило військо. Греків, караїмів, євреїв, вірменів було близько 20 тис. осіб. Українців або козаків (так турки й кримські татари називали українців) нараховувалося близько 920 тисяч. Серед українського населення було 120 тис. дівчат та 200 тис. дітей.

Українці в Криму ще за тієї давнини займалися землеробством, садівництвом, виноградарством, працювали на соляних та рибних промислах. Кримські ж татари переважно займалися тваринництвом.

Висока чисельність українців в Криму за часів існування Кримського ханства обумовлена не лише природними міграційними процесами. Відомо, що впродовж кількох століть (ще з часів Золотої Орди) Україна зазнавала спустошливих нападів ординців, кримських татар та турків. З України в вигляді ясиру вилучалися щорічно молода робоча сила і майбутнє нації — діти. Значна частина невільників залишалася в Криму. З часом вони ставали вільними людьми, вели своє господарство. Так виникли чисельні українські поселення в Криму.

Завойовницька політика Росії на Півдні, яку проводили впродовж століття московські царі, підірвала економіку Криму, не тільки обезлюднила цей квітучий благодатний край, але й завдала значної шкоди півдню України. Так зване «Дике поле» — результат постійних мілітарних протистоянь різних племен і народів. Значним внеском в спустошення південних земель стали походи на Крим Мініха, Долгорукова, Потьомкіна. Масове переселення християн (в тому числі й українців), ініційоване загарбницькою політикою Катерини II, суттєво вплинуло на етнічний стан Криму ще до «офіційного» загарбання його Росією. Ліквідація Кримського ханства, яка відбулася в 1783 році, супроводжувалась масовою еміграцією кримських татар. У них в найбрутальніший спосіб відбирались найкращі землі в найбільш розкішних обжитих куточках Південнобережжя і Передгір'я. Нові вельможні господарі нашвидкоруч заселяли їх відставними солдатами та переселенцями з різних губерній Росії. Отже, росіяни як самостійна і більш-менш помітна етнічна група з'явилися в Криму лише наприкінці XVIII століття, тобто після його загарбання.

Стратегія російської експансії в Крим була опрацьована ще задовго до його мілітарного захоплення. Дипломатичний корпус Катерини II розробив чітку програму поетапного завоювання Криму. На першому етапі ставилось завдання порушити економіку ханства та єдність кримських татар і вивести Крим з турецького протекторату.

В Санкт-Петербурзі добре розуміли, що без знищення запорозького козацтва і захоплення Криму Росія не зможе володіти Чорним морем і активно впливати на політику в цьому регіоні.

Сьогодні російські націонал-патріоти усіх мастей з величезною ностальгією згадують часи Катерини II, зумисне замовчуючи те, що найбільш характеризувало зміст її зовнішньої політики. Тоді ж на державні штандарти імперії було здійняте ще одне безсмертне гасло коронованої політичної блудниці: «Криму — незалежність!». Які зловісні гримаси долі! Які трагічні історичні аналогії! Рік в рік, рівно через 220 років, саме ці гасла візьмуть на озброєння не лише російські націонал-радикали, а й відштовхнута від корита компартійна еліта і виплекане й підгодовуване нами Республиканское (читай: российское) движение Крыма (РДК).

Проголошене Росією в 1772 році, головним чином для цивілізованої Європи, «незалежне Кримське ханство» не проіснувало й десяти років. Невдовзі, після підступного знищення російськими військами Запорозької Січі, від незалежного Криму лишилася суцільна руїна. В 1783 році Крим починає перетворюватися в зубожілу провінційну губернію Росії.

Друга сторінка в історії штучної державності Криму у вигляді КАРСР була написана і злочинно знищена компартійними можновладцями вже на нашій пам'яті. Вона проіснувала лише 23 роки.

У третій спробі творення незалежного Криму, крім політичного фарсу, є й повчальні історичні аналогії.

В господарській розбудові Криму російський царат надав виняткового значення українцям, як працьовитому народові, пристосованому до різних умов життя. Відомий дослідник і вченийсадівник Л. П. Симиренко, опираючись на документальні свідчення, дійшов до висновку, що після загарбання Криму Росією настала тривала доба занепаду колись квітучої землі. Підтвердженням цієї думки є свідчення і одного з перших дослідників Криму Євгенія Маркова: **«Кто был в Крыму хоть один месяц, тот тотчас же узнает, что Крым погиб после удаления татар. Они одни переносили этот сухой зной степи, владея тайнами извлечения и проведения воды, разводя скот и сады в таких местах, где долго не уживается немец или болгарин. Сотни тысяч честных и терпеливых рук отняты у хозяйства, стада верблюдов почти исчезли; где прежде ходило тридцать отар овец, там ходит одна; где были фонтаны, там теперь пустые бассейны... Словом, Крым после ухода татар — это дом после пожара».**

Засушливий степовий Крим впродовж кількох століть стає місцем, куди з усіх куточків України здійснювалось цілеспрямоване переселення, а вірніше, заслання українців. Навіть досить заполітизовані переписи населення, що проводились час від часу компартійною владою, змушені визнати, що різні нації розселені в Криму нерівномірно. Російське населення чомусь зосередилося головним чином в землях Севастопольської, Алуштинської, Ялтинської, Феодосійської, Керченської та Сімферопольської міськрад, а також в Сімферопольському, Бахчисарайському, Судацькому районах (див. таблицю).

Започаткуване Катериною II тенденційне розселення різних народів в Криму продовжувалось протягом двох століть. Після злочинної депортації кримських татар домінуючою етнічною групою на Південному березі Криму, в Бахчисарайському, Білогірському, Судацькому та Сімферопольському районах стали росіяни.

Сьогодні в Криму, мабуть, найбільше експлуатується проблема пріоритетності над іншими правами прав людини. Це популістське гасло взяли на озброєння російські націонал-патріоти заради загравання з тими, хто сьогодні проживає у вищезгаданих районах.

Масова переселення українців в мало освоєні степові райони Криму, крім суто економічних потреб, мало на меті ще й політичні і національно-великодержавницькі цілі. Систематичне вилучення з України найбільш активної і працьовитої частини населення значно послаблювало сили українського етносу. Мільйони українських переселенців впродовж століть вилучалися з процесів творення економіки та духовності України. Повсюди на неосяжних просторах Росії вони зазнавали тотальної **русифікації.** І, за словами відомого поета, з часом, «сливались в русском море», всебічно збагачуючи російську економіку, науку і культуру. Замість українських селян, переселених до Криму, на Північний Кавказ, до Сибіру, Казахстану та на Далекий Схід, в Україну здійснювалось послідовне і тихе переселення росіян.

Цікавими, на нашу думку, є статистичні дані з переписів населення Криму різних часів. **Так, перепис 1897 року засвідчив, що в Таврійській губернії домінуючою етнічною групою є українці. Росіян на той час тут налічувалось 27,9 процента, кримських татар — 13.** Був час, коли українців взагалі намагалися вилучити з кримського демографічного небосхилу. Йдеться про перепис 1921 року. Це явище мало чітке політичне підґрунтя. Відомо, що проголошена в 1918 році Кримська Татарська республіка добровільно увійшла до складу Української Народної Республіки. При творенні штучної Кримської Радянської Соціалістичної Республіки у складі Росії, яке проводилось за рішенням РКП(б) в жовтні 1921 року, акцентувати увагу на чисельній перевазі українського населення в колишній Таврійській губернії було дуже небезпечно. Ось чому українців разом з білорусами та іншими народами зарахували до росіян. **Це й виправдувало, на думку «творців історії», включення Криму до складу Росії.** Треба було відірвати Крим від України, позбавити молоду українську державу Чорноморського флоту... Проте, вже в 1926 році, коли політична ситуація змінилася, необхідність приховувати кількість українців в Криму відпала. На той час в сільській місцевості Криму нараховувалось близько 51,5 тис. чоловік. Перепис 1926 року спростовує вигадки «объективных историков из РДК» про те, що українці в Крим з'явилися після 1954 року.

За переписом 1939 року українців в Криму вже втричі менше від росіян (відповідно 154 та 558 тис. чол.). А за свідченням нашого земляка письменника О. Корсовецького, під час останньої війни близько 80 процентів загиблих кримчан були українцями.

Враховуючи тенденційність усіх переписів населення, які проводились після 1917 року, наука, на жаль, не має об'єктивних даних про етнічний склад Криму. Говорячи про кримських українців, різні джерела наводять досить суперечливі дані про їх чисельність. Нас ніяк не перерахує офіційна влада: 625, 725, 900 тисяч — такі цифри можна зустріти в сучасній пресі. **То скільки ж є українців в Криму насправді!** Без об'єктивного перепису це питання поки що залишається без відповіді. Гадаємо, що чисельність українського населення в Криму сягає понад 1 мільйон осіб.

За офіційними джерелами, лише в Севастополі українців нараховується 81 тис., в Сімферополі — 79 тис., Ялті — 38 тис., Євпаторії й Керчі — 27 тис., Красноперекопську — 21 тис., Феодосії — 19 тис. Всього в містах Криму, за переписом 1989 року, мешкає майже 330 тис. українців. Серед міського населення порівняно високий відсоток українців в таких містах як Красноперекопськ (37 проц.), Керч (36 проц.), Джанкой (27 проц.), Ялта (26 проц.), Саки (25 проц.), Алушта (23 проц.), Сімферополь (22 проц.), Севастополь (21 проц.).

Не маючи на меті спростувати результати останнього (1989 р.) перепису населення, зазначимо, що вони все ж не можуть бути основою для об'єктивних висновків.

Трагічне й рабське минуле кримського українства сплелося з гірким його сьогоденням. Відомо, що народ існує доти, доки живе його мова. Тому не випадково, що войовничий великодержавний російський шовінізм саме нашу мову обрав за об'єкт шаленого наступу. Сьогодні, коли новітні імперські сили роздмухують в Криму так потрібне їм вогнище конфронтації, лякають людей українізацією, **навіть в місцях свого компактного проживання українці не мають жодної національної школи.** Про дитячі заклади, в яких би діти виховувалися рідною мовою, годі й думати. Хіба цього не бачать наші славні народні обранці, серед яких чимало з українськими прізвищами?! Хіба цього не бачать у Верховній Раді та Раді міністрів Криму? Бачать, але роблять вигляд, що нічого не відбувається.

З українською пресою ще жахливіше становище. Сьогодні видається понад 140 російськомовних періодичних видань, і — жодного українського. Навіть жалюгідний «дубль» «Кримської правди» було ліквідовано після проголошення цією газетою курсу на «незалежність».

Вірно говорять, що не тільки хлібом живе людина. Триває процес духовного відродження. Україна стає повноправною і незалежною європейською країною. Усе це позитивно впливає на настрої українців, які розправляють спину, працюючи на благо нової держави. Можливо, і серед кримського українства з'явиться пожвавлення з появою «Кримської світлиці» — нової української газети, яку ми всі чекали давно.

Відродження українства в регіоні й творення національної школи неможливе без створення в Криму педагогічного закладу для підготовки фахівців з дошкільного виховання та вчителів молодших класів. Не треба бути великим педагогом, щоб зрозуміти, що процеси формування духовності людини мають спиратися перш за все на послідовність і спадкоємність зусиль, спрямованих на цю мету. І розпочинати потрібно з сім'ї, з дитячого садочка, з молодшого класу.

Національні права народів Криму може забезпечити лише двопалатна Верховна Рада, з рівновеликим представництвом домінуючих етнічних груп. Право формування депутатського корпусу в палату національностей має бути надане національним культурно-освітнім товариствам. Політичну і міжнаціональну гарантію стабільності в Криму може дати лише **рівноправна державність** мов трьох основних етнічних груп: росіян, українців та кримських татар. Але штучне творення якоїсь офіційної мови з однієї з державних мов (безумовно, російської) закладає міну сповільненої дії в міжнаціональні стосунки трьох кримських народів. А тому ця шкідлива й великодержавна по своїй суті ідея має бути блокована всіма демократичними силами, національно-культурними об'єднаннями й свідомими громадянами.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД

міського населення Криму (за даними перепису 1989 року)

Місто	Росіяни			Українці	
	Всього населення	чисельність	процент	чисельність	процент
Красноперекопськ	56,2	32,7	58,3	20,7	36,9
Керч	177,5	143,0	56,0	27,7	35,7
Джанкой	56,2	34,5	65,7	14,1	26,9
Ялта	148,6	101,5	68,3	38,3	25,8
Саки	36,6	25,1	68,4	9,1	24,7
Алушта	54,2	38,8	71,5	12,6	23,2
Євпаторія	117,9	82,9	70,3	26,7	22,7
Сімферополь	358,3	257,5	71,3	79,1	22,1
Севастополь	393,0	292,6	74,4	81,2	20,6
Феодосія	110,0	85,5	77,6	19,1	17,2

КОРОТКО ПРО ПОДІЇ

ОДЕСА

Відбувся круглий стіл за участю представника Президента в області Владлена Ільїна і представників впливових політичних сил та громадських організацій. Обговорювалися шляхи вирішення наболілих соціальних проблем і виходу економіки області з економічної кризи. За ініціативою РУХу представники «Просвіти», Партії демократичного відродження України та інших національно - демократичних організацій підписали звернення до представника Президента з вимогою не допустити проведення 16 січня в Одесі з'їзду Комуністичної партії України.

КИЇВ

Київська обласна організація Конгресу українських націоналістів (КУН) звернулася до представника Президента в Київщині з проханням влаштувати навесні 1993 року офіційні заходи на відзнаку 60-ї річниці голодомору 1933 року.

* * *

Відбувся установчий з'їзд молодіжного альянсу «Нова Україна» (МАНУ). До нового молодіжного об'єднання увійшли Українська студентська спілка, інші молодіжні організації. МАНУ пропонує об'єднанню «Нова Україна» домагатися прийняття парламентом нового виборчого закону. МАНУ також вважає, що нову Конституцію України має приймати тільки новий парламент.

СІМФЕРОПОЛЬ

Голова Верховної Ради Криму Микола Багров провів у своїй резиденції прес-конференцію за підсумками минулої сесії кримського парламенту. На думку кримського спікера, позитивним моментом в діяльності Кримської Верховної Ради є поворот з політичних до економічних проблем. Але поки що така констатація є звичайними словами, адже після «кардинального повороту» ніхто з мешканців автономної республіки не відчув бодай маленького покращення економічного становища.

СЕВАСТОПОЛЬ

Сюди повернувся з Одеси сторожовий корабль СКР 112, який свого часу втік з репетиції морського свята, що відбувалася в Донузлаві. «Ми повернулись додому», — заявив командир судна Сергій Настенко після швартовки поруч з першим кораблем ВМС України «Славутичем». Спостерігачі зазначають, що повернення «потьомкінців» до рідної гавані стало можливим лише після від'їзду колишнього командуючого ЧФ адмірала Касатонова до Москви.

* * *

Командування Військово-Морських Сил України висловило через місцеву пресу офіційну подяку мешканцям міста Коломні Івано-Франківської області за благодійну шефську допомогу. Делегація з Коломиї подарувала екіпажеві першого українського військового корабля «Славутич» відеомагнітофон, гітари, спортивний інвентар, книги.

(Рух-прес).

ЯЛТА

В театрі імені А. Чехова відбувся пленум Спілки композиторів Криму. Два дні симфонічний та камерний оркестри виконували нові твори Алемдара Караманова, Ільяса Бахшиша, Олександра Лебедєва, Сергія Калюжного, інших молодих авторів.

БАХЧИСАРАЙ

Відбулася робоча зустріч лідерів громадських організацій тюркських народів. В ній взяли участь представники Азербайджану, Татарстану і Криму. Через складну обстановку в регіонах на зустріч в Бахчисараї не змогли прибути представники народів Кавказу. Зустріч відбулася під егідою асамблеї тюркських народів, яка була створена у квітні 1991 року.

На бахчисарайській зустрічі ватажки тюркських народів всебічно обговорили проблеми, пов'язані з майбутнім всетюркським з'їздом та поверненням кримських татар на батьківщину.

АЛУШТА

В наметовому містечку в Красному Раю під Алуштою, яке було ліквідоване владою, мешкало біля 150 осіб. Одразу після жовтневих подій їм надали притулок в селі Краснолісся Сімферопольського району. Хто поселився у родичів, хто у знайомих, переважна більшість яких сама потерпає скруту з житлом. І ще така деталь — міліцейський пост, встановлений на роздоріжжі поблизу Красного Раю, дає до сих пір. Так, про всяк випадок...

(Агентство «Кримський кур'єр»).

Іван ДРАЧ: «ПЕВНІСТЬ І САМОПОВАГА МУСЯТЬ ПРИЙТИ...»

Всекримський конгрес українців, що відбувся в жовтні, то одна з найвизначніших сторінок життя українства півострова за останні роки, подія, котра має ще одержати своє осмислення і оцінку. Серед високоповажних гостей форуму був і народний депутат України, голова Всесвітньої координаційної ради українців, голова Товариства культурних зв'язків з співвітчизниками за кордоном «Україна», поет Іван Драч. Наш кореспондент скористався нагодою і взяв в Івана Федоровича інтерв'ю для «Кримської світлиці».

Кор.: Іване Федоровичу, з точки зору голови Всесвітньої координаційної ради українців, яке значення в житті української громади Криму має відіграти цей конгрес українців?

І. Драч: Я радий, що Всекримський конгрес українців відбувся. Було багато цікавих виступів, доповідей. Я думаю, що це буде якийсь поштовх, щоб передовсім українці більш певно себе почували в Криму, а то вони, як десь на комунальній кухні, сидять на поламаній табуретці і дивляться, як у чомусь винні... Треба певніше себе почувати. Я розумію, що це взяв якогось комплексу, що набувався народом за ці страшні десятиліття, і не зразу та певність та самоповага прийдуть, але що вони мусять прийти — то безперечно, бо без такої самоповаги ми нічого не будемо мати ніколи...

Кор.: Які ж заходи в цьому плані збирається провести Всесвітня координаційна рада українців?

І. Драч: Ми зараз розгортаємо роботу, створюємо керівні органи, думаємо, як організувати фінансування наших заходів. Зокрема, наступного року будемо проводити таку акцію, як світовий суд над призвідцями голоду 1932—33 років. Це буде світова акція. Виповниться як-раз 60 років... А загалом, будемо дивитися, як привернути увагу західної діаспори до проблем діаспори східної, зокрема до становища українців в Росії. Бо Росія — це саме та держава, де українці почувають себе найбільш упослідженими...

Кор.: Власне, і в Криму українці слабко себе почувають, бо в нас ще слабенькі зв'язки як з обома діаспорами, так і з материковою Україною...

І. Драч: Я думаю, що по лінії Товариства «Україна» тут треба подумати про ряд речей. Я гадаю, що варто було б зробити тут якийсь ліцей чи коледж українсько-англійський, престижний, куди б справді захотіли люди віддавати своїх дітей. Щоб навчання було престижним, і щоб туди прагнули потрапити не лише українці. Це так, умовно кажучи, один з багатьох можливих заходів...

Кор.: Допомогла б українцям Криму здобути самоповагу та певність, очевидно, й українська газета, яка б працювала для нашого об'єднання. Вона вже заснована, але ще не вийшов жоден номер. потрібна допомога...

І. Драч: Будемо думати над тим, щоб тут були цікаві журналісти, і щоб фінанси були забезпечені. Я вважаю, що це справа не тільки там Товариства «Україна» чи координаційної ради. Це справа державна, і тут треба, щоб саме державні чинники України приділили пильну увагу до становлення української преси в Криму...

Кор.: Отож ми й прагнули, щоб державні органи стали засновниками такої газети, але все звелося до того, що основний тягар звалили на свої плечі Всеукраїнське товариство «Просвіта», Кримське відділення Спілки письменників України та трудовий колектив редакції...

І. Драч: То нічого. Я думаю, що це не головне. Головне, щоб була справжня газета...

Кор.: Іване Федоровичу, хотілося б знати вашу думку з кількох концептуальних питань розбудови української державності. Зокрема, враховуючи рівень нашої політичної культури, насамперед скажіть, як ви ставитесь до такого явища, як радикалізм у політиці?

І. Драч: У політичному спектрі кожен колір потрібен, і кожна квітка мусить бути. І це не значить, що радикалізм треба завжди засуджувати. Інколи він є дуже потрібним інспіруючим фактором, який збуджує до чогось наше лінивe, розпале суспільство. Але, звичайно, що на певний час і в певній ситуації потрібні або більш радикальні засоби, або більш помірковані, еволюційні. Тут не можна відповісти однозначно на це питання...

Кор.: Радикалізм веде до мітингових методів. А як нам дійти такого стану, щоб переважали право, культура, в державній справі в тім числі?

І. Драч: Це правильно. Але це дуже повільна і довга справа, якщо йдеться про культуру. Без політичної культури нема справжньої політики. Ми повинні дбати про те, щоб ми були народом з політичним думанням. Але це не одразу прийде. Це прийде, починаючи з дитячого садочка, через школу, через вузи. А відразу, щоб народ набув політичної культури, коли, власне, політичного життя не було в народу? Це справді дивно — звідки воно візьметься?

Кор.: Як в Києві оцінюють кримську проблему?

І. Драч: Це одна з найважливіших проблем, які ми маємо. Через це й досить таки пильна увага до кримських проблем. Те, що Крим мусить бути під найпильнішою увагою, освітлений найпотужнішими прожекторами політичного думання — це обов'язково, я думаю...

Кор.: Як ви вважаєте, чи завжди буде для нас неприйнятним федеративний устрій? Он Голова Верховної Ради щойно приїхав зі Швейцарії, і він в захваті від устрою тих кантонів...

І. Драч: Він абсолютно нормальний, федеративний устрій, але це не тепер. Раніше треба ствердити свою державу, набути демократичної практики. А якщо ми зараз будемо творити федеративний спосіб і робити федерацію з Криму, з Закарпаття, з Донбасу — то що лишиться з тої держави? Федерація — це те, що прийде з часом, коли ми будемо розвиватися демократично і нормально. Це не буде ніколи проблемою...

Кор.: Ви один з засновників РУХу. Яке, на вашу думку, його майбутнє?

І. Драч: Думаю, що буде партія, яка буде активно займатися виборчою діяльністю...

Кор.: Іване Федоровичу, чи за тими політичними та громадськими справами ще лишається час для письменства? Над чим ви зараз працюєте?

І. Драч: Зараз Микола Мащенко зробив фільм за сценарієм «Вічання зі смертю». Також я закінчив п'єсу «Гора», і теж Микола Мащенко буде ставити фільм за цією п'єсою. Я готую зараз книжку віршів. Так що розлуки з поезією не було.

Інтерв'ю взяв
Микола СЕМЕНА,
кор. «Кримської світлиці».
м. Сімферополь.

Віддано дітям

ПЕРШИЙ В УКРАЇНІ

В білокам'яний чотириповерховий корпус переселились нещодавно Кримський центр реабілітації зору та сімферопольська середня школа № 22, де вчаться діти з послабленим зором.

Якби таке новосілля відбулося ще кілька років тому, над повідомленням про цю подію у газетах стояла б рубрика «Все краще — дітям», хоч, як відомо, їм діставалось не так вже й багато. От і цього разу, можливо, й не було б новосілля Центру і школи, коли б на вулиці Павленка не лишилась без господаря недобудована споруда, призначена колись для райкому партії і райвиконкому. Звичайно ж, керівництву Центру і дирекції школи довелось чимало поклопотатися, аби її віддали дітям. Тим паче, що на будівлю знаходились інші претенденти. Та ось Центр увійшов до ладу і розчинив двері своєї лівої частини для пацієнтів. Приступили до лікування 400 школярів з послабленим зором, які, до речі, розташувалися тут же, у правому крилі споруди.

Першим в Криму, Україні та й в СНД Центром реабілітації зору без оперативного втручання керує відомий офтальмолог, інженер-винахідник Леонід Костянтинович Дембський. Тут на найновішому обладнанні здійснюється діагностика й лікування косооких, функціонального недорозвитку сітчатки, короткозорості, астигматизму та інших захворювань очей. Крім цього, колектив проводить велику лікувально-профілактичну роботу.

Основою обладнання є офтальмологічний лікувально-тренувальний комплекс Л. К. Дембського «ОЛТК-ДМ», що дозволяє діагностувати й лікувати в автоматичному режимі одночасно четверо дітей за програмою «косоокість», «короткозорість». Легкий апарат для голови— акомодотренер «АТ-1», теж винахід Л. К. Дембського, призначений для лікування короткозорості і може бути використаний в домашніх умовах. Лише за ці технічні винаходи в офтальмології Центр удостоєний Почесного диплома Міжнародної комерційної виставки «Великий господарський форум-92», що проходила у Санкт-Петербурзі.

К. ДУДЧЕНКО.

На знімках: зовнішній вигляд головного корпусу Центру реабілітації зору в Сімферополі; офтальмолог Л. К. Дембський зі своїми пацієнтами, яким лікують короткозорість, з допомогою акомодотренерів «АТ-1»; у комп'ютерному класі теж лікування — за електронною грою.

Фото автора.

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

ТВОРЧИЙ ВЕЧІР

Відбувся творчий вечір відомого письменника, літературознавця Олександра Губаря. Колеги майстра слова розповіли присутнім про його творчий доробок, що складається з ряду монографій, численних статей у періодиці, про багаторічну роботу на освітянській ниві (з початку шістдесятих років — він доцент Сімферопольського держуніверситету). Письменник відповів на запитання читачів, що стосувались проблем розвитку сучасної літератури.

Провідна тема наукових досліджень О. Губаря — творчість Павла Тичини, яка нині викликає особливий інтерес читачів. Говорилося про незрівнянну магію його поезії, про трагедію поета, що стала трагедією всієї нашої культури. Вірш П. Тичини «А я у гай ходила» прочитала Оленка Луківська, учениця 1-го (одного з перших українських в Криму) класу 3-ї школи міста Сімферополя. Студент університету Володимир Совик прочитав твори, в яких П. Тичина постає співцем української національної революції.

В ТЕАТРІ ПРЕМ'ЄРА

Здається, Кримський український театр, хоч і вельми несміливо, та все ж починає згадувати про свій національний статус. Слідом за «Вечором українських водевілів» тут відбулася прем'єра постановки славетної опери С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм».

Глибокий патріотизм твору, його чарівлива мелодійність, невимушене поєднання лірики й гумору, українського і східного колоритів — все це намагаються передати митці.

Постановники вистави — режисер С. Сміян, диригент О. Коваленко, художник А. Лагно, балетмейстер В. Донцов. В провідних ролях артисти В. Бойко (Одарка), М. Горбатов (Іван Карась), Г. Гончаренко (Оксана), В. Журавльов (Андрій), В. Карпов (султан).

Віктор ГУМЕНЮК.

НАЗВИ РОЗПОВІДАЮТЬ

ЧЕРЕЗ РУСЬ — ДО УКРАЇНИ

Нерідко в наш час у гарячих диспутах від деяких шовіністично настроєних опонентів можна почути й таке: «название Украина происходит от край, окраина, захолустье». И такой она была, такой и осталась. Другое дело Россия: сразу веет древностью, ведь это связано с именами «Русь», «русичи»...

Хотілось би таким настирливим дилетантам дещо пояснити з історії наших власних імен.

Руссю здавна звалася Київська або Полонянська земля, мешканців якої Геродот називає скіфами-оратаями, бо вони орали поле, щоб сіяти хліб. Це ймення наших пращурів близьке за своєю природою до літописної назви — поляни: кожен сіяв хліб, жив із поля і вів хліборобське життя. У «Літописі руському» мовиться про походження слова «Русь» від полян: «Був же один народ слов'янський: слов'яни, що сиділи по Дунаю, яких захопили угри, і морави, і чехі, і ляхи, і поляни, яких нині звуть Русь». Не випадково саме тут і річку звуть Россю і край — Надроссям або Пороссям (ці назви уже зафіксовано в літописі 1146). Багато разів у літописах надибуємо вирази: «іти в Русь» — ітн до Києва, до княжої Київської землі; «вийти з Руси» — вийти з Київщини.

Північні літописці глибоко усвідомлювали, що Русь — це Київська земля і прилеглі до неї і протиставляли цю назву своїм слов'янським землям. Так, воскресенський літописець відзначає, що Володимир Великий охрестив землі: «Руську і нашу Словенську (Новгородську — Г. Б.), і Мерську, і Кривичську Весь (Білорусію — Г. Б.), і Муром, і Вятчіна», а суздальський літописець, описуючи похід Юрія Долгорукого 1154 р. на Київ, говорить: «...пішов Юрій із ростовцями і суздальцями і із всіма дітьми в Русь».

Як бачимо, це історичні факти: адже ніхто не стане заперечувати, що не з Москви, а саме з Києва вийшло ім'я Русь, бо князь Олег називав саме Київ матір'ю городів руських. Це підтверджується і галицьким літописцем XIII ст., котрий, описуючи смерть галицько-волинського князя Романа Мстиславовича (1205 р.), називає його «самодержцем всієї Русі», бо він зібрав у своїх руках майже всі українські землі.

Серед наших пращурів, як і дух свободолюбства, глибоко вкорінилось в свідомості переконання, що саме українська земля має виключне право на назву «Русь», а звідси й русичі, й русини. Це почуття національної гордості дуже сильно збереглося в галичан, лемків, гуцулів, а ще більше в закарпатських русинів.

Пам'ять про це жила й за часів Козаччини, бо гетьман Богдан Хмельницький називав себе в універсалах «руським самодержцем», а в листі до турецького султана від 14 жовтня 1648 р. підписався як «гетьман Запорозького війська й всіх Русий».

Це підтверджує і величезна кількість висловів іноземців про наш край, особливо мандрівників, учених, що доскіпливо передавали назви, спираючись, як на традиції, так і живе мовлення. Особливо це переконливо й очевидно показано на давніх географічних картах, де позначалася наша земля поруч з іншими державами. Так, на карті Європи, Азії і Африки, виготовленої у 1508 р., Україну разом з Галичиною названо Руссією (Russia), а Московське князівство — Московією. Так само зображено наш край і на карті 1571 р., де напис Russia покриває Галичину, Холмщину, Підляшшя, Сіверянську землю (Чернігівщину — Г. Б.), Київщину, а на території Московського князівства стоїть надпис — Московія (Moskovia ducatus).

Все це переконливо, детально і аргументовано доведено нашими видатними українськими істориками М. Грушевським, М. Антоновичем, С. Шелухіним, М. Костомаровим, Б. Барвінським та інш. На жаль, їхні фундаментальні праці невідомі широкому загалу. Ще в 1990 р., опрацьовуючи їх у Львівській публічній бібліотеці та в бібліотеці Львівського університету, я бачила на них по кілька штампів: «запрещенная литература», «фашистская литература». Сподіваємося, що найближчим часом ці безцінні фоліанти дійдуть до нашого широкого читача і збагатять його цінним фактажем, таким необхідним у час відродження.

На жодній карті аж до другої половини XVIII ст. немає назви Русь на позначення Московської держави. Останній, як відомо, довго шукала для себе ім'я. Як стверджує С. Шелухін, у XVI ст. Московія хотіла називатися навіть третім Римом. А після XVII ст. з Московського князівства, а потім Московії (Московитії) поступово стає Московською Руссю, потім Великою Руссю, а згодом, за грецьким взірцем — Росією.

А на нашій землі після втрати Україною державності слово «Русь» у значенні країни ще деякий час механічно вживається, нерідко у поєднанні Україна-Русь, а потім губиться. Заступляється спершу старою назвою Україна, хоч колись вони існували паралельно: Україна, як назва краю, а Київська Русь як держава. Царизм намагається витравити ім'я Україна і на противагу до Великої Русі дає назву нашій землі Мала Русь (колись так називалось Галицько-Волинське князівство), або Малоросія чи Південна Русь або Південно-Західна Русь. Український народ відкинув ці назви, як образливі.

Треба зауважити, що для називання України в дипломатів, географів, стародавніх книжників вживалося кілька назв: Русь, Росія, Русія, Україна, Сарматія, Роксоланія, Козакорусія, Коззачина, Козацька земля, Земля козаків, Черкасія, Черкаська земля, Гетьманщина та ін. Це звичайне явище, бо тут подаються і самоназви, і найменування, отримані від чужинців в різні історичні часи: порівняймо Греція і Еллада, Галлія і Франція, Швейцарія і Гельвеція, Волощина і Румунія, Рим і Італія, Молдавія і Мунтянія і т. ін.

Проте найбільш знаною і вживаною з-поміж згадуваних назв є ім'я нашої землі — Україна. Про походження цієї назви — іншим разом.

Ганна БОГУЦЬКА,
доцент Сімферопольського університету.

ЕКОНОМІКА: ЯК РОБИТИ СПРАВУ

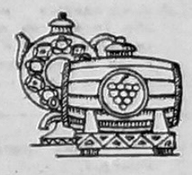

«ДІОНІС»: ВИБІР МЕТИ

БЕСІДА НАШОГО КОРЕСПОНДЕНТА ВОЛОДИМИРА МИТКАЛИКА З ГОЛОВНИМ МЕНЕДЖЕРОМ ОРЕНДНОЇ ВИНОРОБНОЇ ФІРМИ «ДІОНІС» Ю. О. СЕМЕНОВИМ

Повчальна в наш час метаморфоза: коли 1987 рік колектив «Діоніса» завершив зі збитками у 108 тисяч карбованців, то вже наступного року прибуток склав 640 тисяч. Подальша статистика вражає ще більше: на фоні загального наростання кризових явищ в економіці «Діоніс» постійно нарощує випуск своєї продукції. 1989 року прибуток фірми становив уже 1,2 мільйона карбованців, ще через рік — 2,7, а минулого — 5,8 мільйона. Нині тут прогнозують одержати 40 мільйонів купонів прибутку. Отакий собі, образно кажучи, шлях вгору щаблями, що ведуть поки що всіх нас униз...

Між тим, щодо «Діонісу» цікавими є не лише цифрові показники. Як відомо з публікацій та архівних документів, орендна винобродна фірма з цією назвою — одна з найстаріших в Україні. Свій початок вона бере «з часів очаківських та підкорення Криму»!

Ю. О. Семенов: — Так, «Діоніс» — це постійний розвиток і примноження престижних традицій заснованої в Сімферополі у 1853 році купцем Г. М. Христофоровим всесвітньо відомої свого часу фірми «Христофоров і К°», «Витончені за смаком, корисні для здоров'я», як писала в 1899 році про христофорівську продукцію газета «Салгір», токаї, мускати, лафіти, кагори та інші її війна чимало разів нагороджувалися золотими і срібними медалями міжнародних дегустацій та виставок. Вершиною визнання блискучого мистецтва виноробів фірми «Христофоров і К°» став Гран-Прі, яким нагороджувався в 1904—1905 рр. в Парижі виготовлений ними «Херес». Таким чином, саме Г. М. Христофоров уперше в тодішній Росії був постачальником такого відомого в світі вина, вивів його на олімп популярності.

Цікаві самі по собі підприємливість і господарська кмітливість Г. М. Христофорова: власне виробництво він почав не з бочок для вина, а з... порохових. У розпал Кримської війни 1853—56 рр. військове відомство Росії вирішило наблизити порохові арсенали до театру бойових дій. Однак спеціально відриті в Сімферополі для цієї мети погреби виявилися непридатними через близькість грунтових вод. Тоді далекоглядний Христофоров придбав їх у невдатних військових, пристосувавши як підвали для вина. Так була заснована фірма, яка вже досить швидко мала солідний капітал — 500 тисяч карбованців золотом...

Кор.: — Як склалася доля майбутнього «Діоніса» у радянський час!

Ю. О. Семенов: — Після жовтневих подій 1917 року фірма «Христофоров і К°» націоналізується, працює як Сімферопольський винзавод, що входив до складу різноманітних господарських структур. Працює без збоїв та потрясінь, розвиваючи кращі технології кримського виноробства.

У 1944 році швидко відновлений з руїн після гітлерівської окупації Криму завод приступив до випуску перших партій вин, кращі з яких були відправлені в лютому 1945-го на Ялтинську конференцію глав країн-переможниць у другій світовій війні. До речі, теж неабияке свідоцтво на користь їх якості!

1945 року на підприємстві успішно завершуються виробничі досліди по відновленню вин типу «херес». Вже через два роки тут випускається перша партія цього вина, яке впевнено увійшло до когорти «золотих» та «срібних» призерів вітчизняних і міжнародних конкурсів і дегустацій.

Наприкінці 80-х років колектив уміло переборює безглуздя антиалкогольних акцій, освоює нові види продукції, одним з перших у винобродній промисловості переходить на оренду, відпрацьовує свої ринкові принципи господарювання. Тоді ж було змінено назву винзаводу — він став називатися орендним підприємством (фірмою) «Діоніс», на честь міфологічного бога родючості й виноробства.

Кор.: — Як вона працює нині! Чи зумів колектив використати сповна переваги оренди!

Ю. О. Семенов: — Безумовно. Вважаємо оренду одним із ефективних шляхів демонополізації виноробної галузі. Саме вона допомагає нам виживати в жорстоких умовах економічної розрухи, хоча сама по собі оренда, звичайно ж, не панацея.

Фінансова незалежність, нова адміністрація, яка мислить ринковими категоріями, відібрані по конкурсу головні спеціалісти, господарська гнучкість — ось що, зокрема, забезпечує фірмі економічну стабільність.

«Діоніс» щорічно виробляє 17—20 мільйонів пляшок столових, міцних та десертних вин. Чимало з них відзначені престижними нагородами. Особливо гарні вина типу «херес», що увібрали в себе благодатне сонце кримського передгір'я та високе мистецтво виноробів.

«Діоніс» успішно інтегрується в цивілізований ринок Заходу. Зокрема, мова йде про партнерство з підприємцями Німеччини, Угорщини, Фінляндії, Франції, Португалії. Восени 1992 року під час 46-го Міжнародного фольклорного фестивалю вина у серці Бургундії м. Діжоні було продано за валюту партію діонісівських хересів і портвейнів. Нині пропонуємо 30 тисяч пляшок романтичних вин «Черный доктор» і «Солнечная долина», виготовлених з унікальних аборигенних сортів винограду.

Кор.: — Яка їх ціна за пляшку!

Ю. О. Семенов: — Відповідно 9 та 8 доларів. Працюємо також щодо організації власних фірмових магазинів, в тому числі валютних, у Москві, Києві, Харкові, Ялті. В липні 1992 року спільно з фірмою «Сервіс-Море» вперше в Криму було відкрито цілодобово працюючий винний магазин «У Христофорова» в Сімферополі.

Кор.: — За «Діонісом» в Криму закріпилася — і не безпідставно — репутація фундатора меценатства. За словами директора фірми О. В. Голубєва, цей напрямок роботи — складова частина концепції маркетингу «Діоніса»...

Ю. О. Семенов: — Це дійсно так. Лише нинішнього року ми допомогли майже двом десяткам організацій. Бо «Діоніс» — активний учасник соціальних програм, спонсор культурних та благодійних акцій. Його мільйони вкладені, наприклад, у фінансування широкомасштабної акції під опікою ЮНЕСКО «Великі шляхи міграції людства», розрахованої на 1992—94 рр., а також Кримського фольклорного ансамблю «Юність», молодіжної бейсбольної команди «Діоніс», Товариства сліпих і т. п. Спільно з Кримським краєзнавчим музеєм створюємо експозицію історії вітчизняного виноробства. «Діоніс» виступає гарантом зароджуваних фірм-виробників, готовий інвестувати значні кошти у виробництво винограду та виноматеріалів.

Відпрацьована концепція маркетингу допомагає нам професійно триматися в жорстоких умовах ринку, що формується, і конкуренції, підтримувати сприятливий імідж обов'язкового та культурного компаньйона.

Кор.: — Чого ви чекаєте від наступаючого Нового 1993 року!

Ю. О. Семенов: — Перш за все напруженої праці, більше практичних дій. Адже в 1993-му нашій фірмі виповнюється 140 років. Майже півторастолітній досвід виробництва і реалізації кримських натуральних вин зобов'язує, як кажуть, тримати марку. Стараємось не лише підтримувати на відповідному рівні якість продукції, але й надати їй привабливий вигляд — зі смаком оформити фірмову упаковку, наблизити до світових стандартів етикетки, кольеретки, укупорку пляшок. Прагнемо розширити сферу комерційної діяльності, просувати кримські вина у західні області України, відкриваючи свій фірмовий магазин для початку у Львові.

І ще одну нагальну проблему хотілося б реалізувати в наступаючому році. Мова про бажання перетворити орендну фірму «Діоніс» у народне підприємство. Сподіваємось, нам це вдасться...

УРЯД КРИМУ ПОМ'ЯКШУЄ УДАР

Відбулося позачергове засідання Ради міністрів Криму, на якому розглянуто питання про соціальний захист кримчан у зв'язку з подальшою лібералізацією цін. Прийнято рішення стримати до 2 січня введення в автономній республіці нових цін на молоко і молочні продукти, на м'ясо і м'ясні продукти, а також на хліб. Граничні коефіцієнти підвищення тарифів на водопостачання та забезпечення каналізацією житла, на теплову енергію центрального опалення і постачання гарячої води по Криму будуть знижені на одиницю і становитимуть відповідно 4 замість 5 та 6 замість 7. Розроблена також система щомісячної грошової допомоги непрацездатним членам сім'ї в розмірі 1500 карбованців, якщо середній місячний прибуток сім'ї не буде перевищувати 5 тисяч карбованців.

Вирішено, що і в подальшому система цін буде докладно вивчатись та регулюватись урядом.

Наш кор.

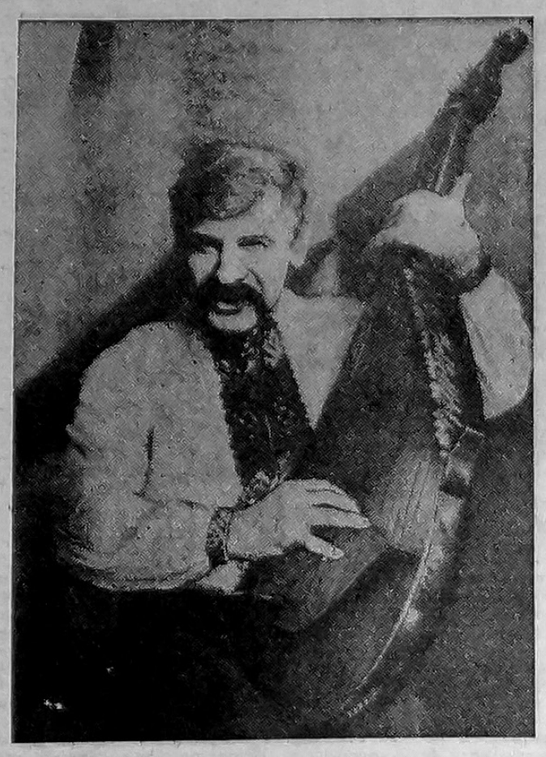

І В ЯЛТІ Є БАНДУРИСТИ

ХТО не знає в Криму (та хіба тільки в Криму!) цього чоловіка з довгими козацькими вусами, добрими, лагідними очима, в національній сорочці-вишиванці і з нерозлучною бандурою в руках?! Так. Ви не помилились. Це він, самодіяльний бандурист, майстерний виконавець українських народних дум та пісень, мешканець Ялти Остап Юркович Кіндрачук.

Уродженець Карпатських гір, він полюбив море, тривалий час працював капітаном «Комети» в Ялтинському морському порту. А весь свій вільний час присвятив грі на бандурі.

Навчившись грати у відомого ялтинського педагога Олексія Нирка, він навчив і своїх дітей. Співає сам, співають і всією сім'єю. А часто погожими літніми вечорами, коли стомлене від штормів море мирно лащиться біля ніг, Остап Юркович виходить на набережну міста-курорта і, перебираючи струни своєї незмінної супутниці-бандури, співає. Зачаровані співом, зупиняються люди, яких тут силасиленна: прибули звідусіль на відпочинок до моря. Слухають, вбираючи до серця неповторні мелодії, неповторні слова про червону калину, що похилилася в лузі, про нашу славну Україну, яка чогось зажурилася, але яку ми обов'язково розвеселимо.

Остап Юркович — невтомний збирач фольклору, знавець історії свого краю, непересічний дослідник давніх і сьогоднішніх взаємин українців та кримських татар. Результатом такої дослідницької роботи стала серія нарисів «Эшиль ада», видрукуваних в журналі «Україна». А ще в репертуарі славного кобзаря-бандуриста чимало і народних пісень та дум кримськотатарського народу, які Остап Юркович майстерно виконує мовою оригіналу.

...Вринить, рокоче бандура, срібним гірським потічком переливається задушевний голос кобзаря кримського Остапа— гідного нащадка славетного кобзаря України Остапа Вересая. Пісня українська змінюється кримськотатарською, мова українська змінюється мовою кримськотатарською.

Грай, бандуро, співай, кобзарю!

Даннло КОНОНЕНКО.

НА ЗНІМКУ: бандурист Остап Кіндрачук.

Фото Олександра ШУСТА.

ПОЗДОРОВЧА УСМІШКА

З першим кроком!

ЧУТКА про те, що серед кримських газет має появитися нова посестра, яка розмовлятиме українською мовою, давно дійшла до нашого вуха, і вона нам здалася такою ж химерною, як побудова безкласового комуністичного суспільства на одній шостій земної кулі. Та ця чутка стала реальністю так несподівано і раптово, як раптово розпалася партія, що вела нас до сяючих вершин вищезгаданого суспільства.

З анкетних даних новонародженої нам відомо лише, що звати її «Кримська світлиця» і що появилася вона на світ божий напередодні 1993 року.

Дата народження дає нам підставу стверджувати, що немовлятко досить кмітливе: знало, коли народитися. Адже за одним рипом можна відзначити Новий рік, день народження, презентацію і на цьому зекономити на шампанському, білому і червоному портвейні, на чорній і червоній ікрі, на білужині і севрюжині, на бананах і баклажанах, апельсинах і мандаринах, не говорячи вже про гарячі страви, починаючи з котлет по-київськи і закінчуючи шашликами по-кримськи.

Каюся: в день презентації я не тільки не обідав, але й не снідав, щоб на банкеті набратися якнайбільше отих дефіцитних калорій. І в той час, коли голодний шлунок заволав: «давай швидше», почув приголомшливу звістку.

— Банкету не буде. Яка вже там севрюжина-білужина, коли нещасна хамса стала недосяжною.

Та гречь з нею, з презентацією і шампанським. Важливо те, що процес пішов, що газета, про яку так довго говорили українці-кримчани, стала довершеним фактом.

Турбує інше. Хоч дитинча й кмітливе, але ж малюки мають звичку наслідувати дорослих. То ж, не дай бог, як наша новонароджена переймє манери отих «правд», які й слова не промовлять, щоб не збрехати, отих «днів», що чорніші ночі, отих галасливих ультрапатріотичних видань, що видають на-гора наклепи, інсинуації і ворожнечу, отих бульварних листків, що прагнуть привернути до себе увагу сумнівними анекдотами і безсумнівною порнографією.

Не посягаючи на творчий суверенітет мізкового штабу «Кримської світлиці», все ж відважусь запропонувати газеті такий пакет ідей, тем і рубрик:

«Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю», — як прожити на мінімальну пенсію.

«Постав хату з лободи, більш в міськраду не ходи»— конструктивні поради індивідуальним забудовникам.

«Куплю тобі хатку, та ще й сіножатку, і ставок, і млинок» —про елементи гуманітарної допомоги в процесі приватизації.

«Нехай, жінко, буде мак»— про громадянську згоду і виховання поваги до думки опонента.

«Ой, що ж то за шум учинився» — офіційний відділ про висвітлення парламентських засідань.

«Сам п'ю, сам гуляю» — дискусійна трибуна завзятих прихильників перетворення Кримського півострова в абсолютно незалежний острів.

«Кину косу додолоньку, а сам піду додомоньку» — про страйк, як важливий засіб організації збирання врожаю і продажу хліба державі.

«У неділю п'ю, п'ю», «Вип'ємо, куме, ще й з понеділка» — серія науково-популярних статей дієтолога про культуру споживання мінеральної води, зокрема, «Феодосійської» і «Нафтусі».

«Як на взаємовигідній основі поміняти жінку на тютюн та люльку, а чоловіка — на цукор та тюльку» — тема економічної статті в дусі ідей основоположника бартеру гетьмана Петра Сагайдачного.

«Не жди рятунку ні від кого» — про виживання в період переходу від розвинутого соціалізму до розгнузданого капіталізму.

Цей пакет міг би бути значно вагомішим, адже всі його ідеї і теми витікають з безмежного моря народної пісенної творчості, але саме через це безмежжя ми мусимо поставити крапку, бо ж наближається дванадцята година. Як тепер не сутужно, але треба подумати й про новорічного келиха. Хай не з шампанським, а хоча б з тією рідиною, що її народні умільці гонять і в селах, і в містах, та все ж тост має бути.

Отож наближається дев'яносто третій. Ще один рік в нашій сумній історії. Були в ній і бойовий вісімнадцятий, і страшний тридцять сьомий, і рік великого перелому, і рік ще більшого голодомору, і трагічний сорок перший, і переможний сорок п'ятий, і ціла низка років, позначених датами «історичних» з'їздів ВКП(б)—КПРС.

Яким же буде рік прийдешній? Хочеться, щоб він був просто хорошим роком, без гучних епітетів. Якщо ж на роду йому написано бути історичним, то хай він увійде в історію як рік без черг. Хай залишиться лиш одна черга за «Кримською світлицею».

Що ж до самої «Світлиці», то їй ми зичимо від усього серця, окрім яскравих, глибоких, розумних матеріалів, впевнених кроків. Хай не таких карбованих, як у стройовиків з роти почесної варти, а звичайних кроків людини, яка добре знає свою мету і впевнено крокує до неї. Сьогодні «Кримська світлиця» робить перший крок, з чим ми її й поздоровляємо:

З Новим роком!

З першим кроком!

Володимир ШАХНЮК.

ПОДАРУНОК ЛЬВІВ'ЯН

З ініціативи колишнього голови Сімферопольського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка Михайла Бучинського, який нині є семінаристом- богословом, до Криму прибула з просвітницькою місією хорова група наслухачів Львівської духовної семінарії (с. Рудно). Відбулась перша зустріч з активом української громади Криму, яка приємно вразила присутніх. Гості зачарували усіх своїм співом, бездоганним володінням вокалом і хоровим мистецтвом (диригент — семінарист Володимир Модла).

Гості збираються дати кілька концертів для національних гвардійців, школярів, військовослужбовців. Передбачені виступи в Ялті, Сімферополі, Севастополі.

2 січня в бібліотеці «Дружба народів» (м. Сімферополь) о 16 годині відбудеться зустріч хору з українською громадою Криму.

Р. НОВОСАД.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я

БЕЗСОННЯ

— **Чим ви лікуєтесь при безсонні?**

— **Склянкою вина через кожні дві години.**

— **І після того засинаєте?**

— **Ні, але так все веселіше не спати.**

ТОЧНИЙ РОЗРАХУНОК

— **Скільки років твоїй дружині?**

— **Визначити важко, але за її словами, вона значно молодша від нашого старшого сина.**

ПРИЧИНА ВЕСЕЛОСТІ

— **Чому ти така весела?**

— **Я йду від зубного.**

— **Еге ж, зрозуміло, тепер зуби не болять, тому й весела!**

— **Ні, зуби болять, але лікаря сьогодні не було.**

НОВИНА

— **Чули, кумо!!**

— **Чула, як не чути! Все село говорить!**

— **Все село!**

— **Все, від старого до малого.**

— **А про що!**

— **Скажете, буду знати.**

УТОЧНИВ

— **Степане!**

— **Га!**

— **Твоя корова палить!**

— **Де це чувано, щоб корова палила! Ти що — здурів!**

— **Та ніби ні, але з твого хліва он дим валить.**

ПОВАЖНА ПРИЧИНА

— **Сьогодні цілий день немає нашого директора! — каже один службовець другому.**

— **Захворів!**

— **Не він, а його водій.**

З Різдвом Христовим!

ХРИСТИЯНИ усього світу справедливо кажуть, що Різдво Христове і Великдень (Паска) найкраще святкують українці. Але не всі знають, чому це так.

Загляньмо у далеке-далеке минуле. Прадавні предки Поділлячани були дуже щирими землеробами і любили щорічно відзначати свої успіхи у формі веселих і розкішних свят. До кожного з них складали різні молитви, пісні, влаштовували ігри та забави, шили одяг, готували страви.

Радістю від зробленого і мріями про все найкраще, що було у житті, проймалися усі люди, котрі жили на цій землі, від найменших до найстарших. Погляньмо, як відзначали народження домашніх тварин. Як правило, вони з'являлися на світ наприкінці грудня і на початку січня. Відразу на перші дні їх заносили у теплу хату. Ці живі «забавки» були особливо цікаві маленьким дітям. Вони їм прищеплювали любов і ласку до тваринного світу. Робили дітей щирими, обережними, добрими і турботливими господарями, ще змалку. Дорослі господарі часто запрошували у гості своїх друзів і влаштовували святкові прийоми за здоров'я новонароджених. Це єднало людей і робило їх доброзичливими. Як бачите, свята на честь народження нового життя виникли на Україні ще задовго до народження Ісуса Христа. Тому, після хрещення Київської Русі-України 988 року, час народження Ісуса Христа співпав із найкращими традиціями наших предків. Знаючи це, ми ще краще розуміємо й те, чому Різдвяні свята відзначають протягом двох середніх тижнів січня, починаючи зі Святвечора 6 числа.

СВЯТИЙ ВЕЧІР

Усі члени сім'ї до цього свята готуються заздалегідь. Господарі прибирають подвір'я, стайні, сільськогосподарський реманент... Діти повторюють і вивчають нові колядки, щедрівки, підбирають собі одяг і взуття. Найбільше клопоту мають матері. Вони мусять приготувати 12 смачних пісних страв (це ж останній день посту), які б відтінили особливості кожного місяця року. Це голубці, вареники, пиріжки, смажена риба, гриби, узвар з лапшою, печена картопля, вінегрет, салат, квасоля з цибулькою та олією... Найголовніша зі страв — це кутя. Її варять з битої пшениці, заправляють тертим маком, товченими горіхами і солодять пахучим медом.

Усі роботи і приготування слід обов'язково закінчити до заходу Сонця, аби Бог допомагав протягом року вчасно завершувати всі роботи в полі і вдома. При заході Сонця засвічують три свічки на спеціальному підовічнику «Трійця», або ж ставлять їх в круглу хлібину. У давнину було звичаєм під скатертину настеляти трохи сіна. Коли уже все було приготовлено, в хату вносили новонароджених тваринок. Сім'я стає навколо столу і проголошує молитву «Богородице Діво».

Після вечері сім'я разом проспівує колядку і тільки потім виходить з-за святкового столу.

Йосафат ГАРМАТЮК

КОЛЯДКА

По всьому світу стала новина:
Діва Марія Сина зродила,
В яслах положила,
Сіном притрусила
Господнього сина.

Діва Марія Бога просила:
«В що ж би я сина свого сповила!
Ти, небесний Царю, зішли свої дари
Цього дому господарю».

Зійшли ангели з неба до землі,
Принесли дари Діві Марії:
Три свічі воскові ще й ризшовкові
Ісусові Христові.

Прийшли три царі з східної землі,
Принесли дари Діві Марії.
Покірно складають і поклін віддають
Ісусові Христові.

Ой, засіяла звізда на небі,
Прийшли Ангели до Діви Марії,
Співають їй пісні, Господній Невісті
І радість приносять.

Редакція щиро дякує усім добрим людям, хто брав участь у підготовці першого номера «Кримської світлиці» та вирішенні наших організаційних питань: директору видавництва «Таврида» М. М. Невзорову, директору підприємства «Кримсоюздрук» Г. Д. Крюченко, відповідальним працівникам ВО «Кримзв'язок» О. П. Щербак, В. В. Яніній, художникові М. Ю. Семашину, а також поліграфістам В. С. Задворнову, П. В. Парасуньку, В. С. Єрьоміну, Т. С. Сацюк, Н. П. Федько, В. Ф. Арсент'єву, О. П. Максимовій, Н. М. Орловій.

ЧЕТВЕР

31 ГРУДНЯ

«ОСТАНКІНО»-1

5.00 — Новини.
5.20 — Ранкова гімнастика.
5.30 — Ранок.
7.45 — Фірма гарантує.
8.00 — Новини.
8.20 — «Епізоди». Концерт.
8.40 — Кідді-відді.
8.55 — «Дванадцять місяців». 1 серія.
10.10 — Клуб мандрівників.
11.00 — Новини.
11.20 — «Д'Артаньян и три мушкетери». 3 серія.
12.30 — «Прощай, філософія». Про Б. Пастернака.
13.05 — «Іронія долі, або З легким паром». Художній телефільм.
16.10 — ...До 16 і старше.
16.50 — Прес-експрес.
17.00 — Новини.
17.25 — Мультфільм.
17.35 — Музика в ефірі.
18.50 — «Повернення в Едем». (Австралія).
19.40 — На добраніч, діти!
19.55 — Реклама.
20.00 — Новини.
20.40 — Лотто «Мільйон».
21.10 — М. Задорнов. «В кожнім жарті є доля... жарту».
22.20 — Новорічна ніч-93.
2.50 — Сно-бачення.

ПЕРША ПРОГРАМА УТ

8.00 — УТН.
8.10 — Музична казка Нового року.
8.40 — Мультфільм.
9.00 — «Поцілунок феї». Фільм-балет.
9.45 — «Незвичні перетворення». Вистава.
10.30 — «Гум-гам». Художній фільм.
11.40 — «Пікова дама».
13.10 — «Бодетаун». 35 серія.
13.35, 16.00 — УТН.
16.05 — Мультфільм.
17.05 — «І музика мене зачарувала».
17.50 — «Тримайсь, козаче». Худ. фільм.
19.00 — «З Новим роком!» Виступ Голови Верховної Ради Криму М. В. Багрова.
19.10 — Мультфільм.
19.30 — Молодіжна програма.
20.30 — Наша мова.
21.00 — Дніпро.
20.45 — На добраніч, діти!
21.35 — Телегра «Кінопроба».
22.35 — З Новим роком. Естрадна програма.
23.55 — Поздоровлення українському народові.
0.05 — Ніч в колі «зірок».

КАНАЛ «РОСІЯ», ДРУГА ПРОГРАМА УТ

7.00 — Вісті.
7.25 — Час ділових людей.
755 — Гуффі-геймз.
8.45 — Студія «Рост».
9.15 — Ретро. «Композитор І. Дунаєвський: життя, пісні, доля».
10.15 — Новорічний дайджест-92.
1100 — «Нейлонова ялинка». Худ. фільм. 2 серія.
12.15 — Співає Ігор Корнелюк.
12.55 — ТІНКО.
13.00 — Вісті.
13.25 — Новорічний огляд.
14.30 — Київська панорама.
15.00 — Бумеранг.
16.00 — Згадуючи Анну Герман.
16.30 — Майстри. «Я щасливець». Г. Менглет.
3.05 — Мультфільм для дорослих.
4.00 — Супергість: ДДТ.
17.30 — Операція «Моцарт». 4 серія.
18.00 — Візитка.
18.05 — Мультфільм.
19.00, 20.00, 23.15 — Хіт-ріх.
19.30 — СІТ-3.
19.40 — Візитка.
20.30 — Браво, Деточкін?
20.40 — «Красуня». Художній фільм (США).
22.30 — СІТ-3.
22.40 — Правекс.
22.55 — Як живеш, КВК?
23.10 — Вас вітає Градобанк.
23.45 — Усі і ми. З Новим роком.
23.55 — З Новим роком. Поздоровлення українському народові.
0.20 — Джентльмен-шоу.
0.30 — Клуб ілюзіоністів.
1.00 — Ніч детектива. «Червона маска смерті». Худ. фільм (США).
2.30 — Мультфільм для дорослих.
2.50 — Екзотика.

П'ЯТНИЦЯ

1 СІЧНЯ

«ОСТАНКІНО»-1

7.35 — «Містер Крюгер і Різдво». Зимова казка.
8.05 — Мультфільм.
8.15 — Усі люблять цирк.
9.00 — «Дванадцять місяців». 2 серія.
10.20 — На балу у Попелюшки.
11.30 — Пані Фортуна.
12.10 — Новорічне поздоровлення з Відня.
14.30 — Новини.
14.55 — «Мушкетери після двадцятилітньої перерви». 1 серія.
16.00 — Конкурс краси собак.
16.35 — «Любов з першого погляду». Міжнародний випуск.
17.10 — Мультфільм.
17.20 — Марина Миронова: вчора, сьогодні, завтра.
18.10 — Поле чудес.
19.40 — На добраніч, діти!
19.55 — Реклама.
20.00 — Новини.
20.40 — Хіт-парад «Останкіно».
23.00 — Новини.
23.25 — ВІД представляє.
23.55 — Прем'єра мультфільму для дорослих «Енеїда».

ПЕРША ПРОГРАМА УТ

8.00 — УТН.
8.10 — Мультфільм.
9.10 — Старовинні романси.
9.35 — Танго, танго, танго. Балет на льоду.
10.05 — Цирк.
11.00 — Співає група «Соколи».
11.35 — «Бодетаун». 36 серія.
12.00 — УТН.
12.10 — М. Зощенко. «Веселість нас ніколи не залишала». Телевистава.
12.50 — «Капітан Крокус і таємна маленьких заколотників». Худ. фільм.
13.50 — Сад, город.
14.05 — «Снігова королева». Вистава.
15.05 — Розважальна програма.
16.05 — Мультфільм на замовлення.
17.05 — Естрадний калейдоскоп.
17.35 — Фант-лото «Надія».
19.00 — УТН.
19.20 — «Новорічне мереживо». Муз. фільм.
19.55 — Яблуко спокуси,
20.45 — На добраніч, діти!
21.00 — УТН.
21.20 — Щедрий вечір.
22.35 — «Роман з каменем». Худ фільм (США).
0.15 — УТН.
0.25 — Нон-стоп рандеву.
1.55 — Фантон.

КАНАЛ «РОСІЯ», ДРУГА ПРОГРАМА УТ

7.00 — Вісті.
7.20 — Реклама.
7.25 — «Чарівне кільце». Вистава.
8.15 — Ретро-шлягер.
8.50 — «Свято Нептуна». Худ. фільм.
9.35 — «Жіноча астрологія, або Хто стріляв в майора Проніна».
10.20 — Міс «Америка-92».
11.50 — «Чорний принц Аджуба». Худ. фільм. 1 серія.
13.00 — Вісті.
13.25 — «Чорний принц Аджуба». 2 серія.
14.30 — Фарс-мажор.
15.00 — Балет-відео. А. Адан. «Жізель».
16.35 — Мульті-пульті.
16.55 — «Операція «Моцарт». 5 серія.
17.25 — Телефільм.
17.35 — Яхад.
17.55 — «Різдвяна зоря». Худ. фільм. 2 серія.
18.45 — Новорічний пиріг,
18.55 — Реклама.
19.00 — Київська панорама.
19.25 — «Ціна скарбів». Худ. фільм.
21.00 — К-2 представляє.
21,55, 22.20 — Реклама.
22.00 — Вісті.
22.25 — «Згадаймо молодість, або Тетяна, чи пам'ятаєш ти дні золоті...» До 70-річчя В. Брунова.
23.55 — Тихий дім.

СУБОТА

2 СІЧНЯ

«ОСТАНКІНО»-1

7.00 — Новини.
7.20 — Ранкова гімнастика.
7.30 — Спорт-шанс.
8.00 — «Марафон-15» — малюкам.
8.25 — Еко.
8.40 — Центр.
9.00 — Музичний круїз.
9.30 — Діло.
10.00 — Бумеранг.
10.30 — Суботній автограф.
11.00 — Медицина для тебе.
11.40 — «АБВГД ЛТД». 11 серія.
12.10 — Фільми нашої пам'яті. «Дівчата».
13.50 — Технодром.
14.00 — Новини.
14.20 — «Мушкетери після двадцятилітньої перерви». 2 серія.
15.35 — Ультра-сі.
16.35 — Червоний квадрат.
17.15 — «Олівер». Худ. фільм. (США).
19.40 — На добраніч, діти!
19.55 — Реклама.
20.00 — Новини.
20.40 — Новорічний вечір в Клубі Веселих і Кмітливих.
22.40 — Автогонки «Париж — Дакар».
23.00 — Новини.
23.20 — Хіт-топ-шоу «50×50».

ПЕРША ПРОГРАМА УТ

8.00 — УТН.
8.10 — Ритмічна гімнастика.
8.30 — «Білосніжка і семеро гномів». Вистава.
10.15 — Телетехнотека.
10.35 — День артиста цирку.
11.40 — Стародавні мініатюри.
12.00 — Казки Лапландії.
13.15 — УТН.
13.45 — Муз. фільм.
14.25 — Доброго вам здоров'я.
14.55 — Менора.
15.55 — Живе слово.
16.25 — Вервиця.
16.55 — «Кругосвітня подорож Віллі Фога». 21 і 22 серії.
17.50 — Плеяда.
19.00 — УТН.
19.10 — Сонати, романси й вальси.
19.40 — «Бодетаун». 33 і 34 серії.
20.25 — Наша мова.
20.45 — На добраніч, діти!
21.00 — Дніпро.
21.40 — «Король Генріх V». Худ. фільм (Англія).
23.55 — УТН.
0.05 — Артмайдан.
14.55 — «Багряна трава». Кіномелодія.
15.55 — Футбол без меж.
16.50 — «Операція «Моцарт». 6 серія.
17.20 — Мульті-пульті.
17.40 — Вустами немовляти.
18.15 — Мульті-пульті.
18.30 — Аркадій Арканов з друзями і для друзів.
18.45 — Київська панорама.
19.00 — Візитка.
19.05 — Мультфільм.
19.30 — СІТ-3.
19.40 — Природа Америки.
20.05 — Хіт-рік.
20.40 — «3×200».
20.55 — Візитка.
21.00 — «Індіана Джонс». Худ. фільм.
22.30 — СІТ-3.
22.40 — Вінер.
22.50 — Субота... Вечір...
23.20 — Вінер.

КАНАЛ «РОСІЯ», ДРУГА ПРОГРАМА УТ

7.00 — Вісті.
7.25 — Віч-на-віч при свідках: Лора Квінт.
8.00 — Мульті-пульті.
8.20 — Сімейні зустрічі.
9.15 — Тезки-шоу.
10.00 — Непізнаний Всесвіт.
11.00 — «Казка мандрів». Худ. фільм.
12.40 — Хор ангелів.
13.00 — Вісті.
13.25 — «Бурда моден» пропонує...
13.55 — «Дораемон». 16 серія.
14.10 — Сам собі режисер.

НЕДІЛЯ

3 СІЧНЯ

«ОСТАНКІНО»-1

6.20 — Новини.
6.35 — Ранкова гімнастика.
6.45 — Тираж «Спортлото».
7.00 — Час сили духу.
8.00 — Мультфільм.
8.30 — Пори усі вдома.
9.00 — Ранкова зоря.
9.50 — «Червона квіточка».
11.05 — Грає П. Нерсесян.
11.15 — Минувшина.
1155 — «АБВГД ЛТД». 12 серія.
12.25 — Мультфільм «Піф і Геркулес».
12.35 — «Підводна одісея команди Кусто».
13.25 — «Ермітаж». Фільм 1.
14.00 — Новини.
14.20 — «Мушкетери після двадцятилітньої перерви». 3 серія.
15.35 — Живе дерево ремесел.
15.40 — Максима.
16.10 — Панорама.
16.50 — Мультфейєрверк.
17.45 — Новини.
18.00 — Неперевершена сімка.
18.55 — Кіноафіша.
19.30 — «Бенкети Валтасара, або Ніч зі Сталіним». Худ. фільм.
20.55 — Реклама.
21.00 — Підсумки.
21.45 — Спортивний уік-енд.
22.00 — «Ширше коло». Новорічна програма.

ПЕРША ПРОГРАМА УТ

8.00 — УТН.
8.10 — Ритмічна гімнастика.
8.30 — Недільним ранком.
9.30 — Відеофільм «НЛО: з 1908 року».
10.20 — Твори С. Рахманінова.
10.40 — Для дітей. «Дикі лебеді». Худ. фільм.
12.05 — «Дунай, Дунай». Телефільм.
12.55 — УТН.
13.05 — Ту-ту кафе.
13.50 — Село і люди.
14.35 — «Народжена сонцем». Теленовела.
15.15 — Честь маю.
16.15 — Свічадо.
17.00 — Клас-юніор-бізнес.
18.15 — УТН.
18.25 — «Хай щастить». Новорічні привітання.
19.50 — «Бодетаун». 35 і 36 серії.
20.35 — Мультфільм.
21.05 — «Короткий фільм про вбивство».
22.30 — Тиждень.
23.00 — Нон-стоп-рандеву.
11.30, 12.30 — Ж.-Б. Мольєр. «Скупердяй». 1 і 2 серії.
13.00 — Вісті.
14.35 — Кращі гравці НБА.
15.35 — Натура, що віддаляється.
16.35 — «Операція «Моцарт». 7 серія.
17.05 — Казковий світ Уолта Діснея.
18.45 — Лицем до столиці.
19,00 — Візитка.
19.05 — Мультфільм.
19.30 — СІТ-3.
19.40 — Романтична хвиля.
20.10 — Сяди і дивись.
20.40 — Ворота.
20.55 — Візитка.
21.00 — «Білий палац». Худ. фільм (США).
22.30 — СІТ-3.
22.40 — Візитка.
22.45 — Мої друзі.

КАНАЛ «РОСІЯ», ДРУГА ПРОГРАМА УТ

7.00 — Вісті.
7.30 — Очима фірми «Жілетт».
8.00 — Наш сад.
8.30 — Різдвяні колядки.
9.00 — «Старий млин». 2 випуск.
9.30 — «Пригоди в королівстві».
10.00 — Ати-бати...
10.30 — Телекросворд.
11.00 — Познер і Донах'ю.

Засновники: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Кримська організація Спілки письменників України, трудовий колектив редакції.

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Матеріали обсягом понад 1 друкований аркуш не розглядаються.

Реєстраційне свідоцтво КП № 844.
Індекс 30553.
Видавництво «Таврида».

Листи просимо надсилати за адресою: 333034, м. Сімферополь, 34, поштова скринька № 972.

Головний редактор Олександр КУЛИК